

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos žemės ūkio
ministro 2011 m. gruodžio 27 d.
įsakymu Nr. 3D-941

(Lietuvos Respublikos žemės ūkio
ministro 2022 m. lapkričio 30 d.
įsakymo Nr. 3-738 redakcija)

ŽEMĖS ŪKIO IR MAISTO PRODUKTŲ MAŽMENINIŲ KAINŲ BEI ŪKINIŲ GYVŪNŲ KAINŲ TURGAVIETĖSE STATISTINIO TYRIMO METODIKA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Žemės ūkio ir maisto produktų mažmeninių kainų bei ūkinių gyvūnų kainų turgavietėse tyrimo metodika (toliau – metodika) nustato statistinio tyrimo (toliau – tyrimas) žemės ūkio ir maisto produktų mažmeninių kainų bei ūkinių gyvūnų kainų turgavietėse atlikimo metodus, tiriamojo objekto elementų aprėpties, vertinamųjų parametrų, statistinių duomenų registravimo, tvarkymo ir apdorojimo, statistinių duomenų šaltinių, tyrimo periodiškumo, tyrimo vietos ir jų atrankos, statistinių duomenų administracinės patikros, statistinių rodiklių skaičiavimo, naudojamų kompiuterinių programų ir rezultatų naudotojams pateikimo tvarką.

II SKYRIUS TYRIMO TIKSLAS

2. Tyrimo tikslas – nustatyti mėnesines vidutines žemės ūkio ir maisto produktų mažmenines kainas bei ūkinių gyvūnų kainas turgavietėse ir apibendrintą statistinę informaciją pateikti naudotojams bei sukurti informacinę aplinką žemės ūkio ir maisto produktų rinkos dalyviams, valstybės valdymo ir savivaldos institucijoms ir kitiems informacijos naudotojams mažmeninės rinkos stebėsenos, analizės ir prognozės funkcijoms vykdyti.

III SKYRIUS PAGRINDINĖS SĄVOKOS IR SUTRUMPINIMAI

3. Metodikoje vartojamos sąvokos ir sutrumpinimai:

3.1. **LŽŪMPRIS valdytojas** – Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija.

3.2. **LŽŪMPRIS** – Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinė sistema

3.3. Reprezentatyvioji žemės ūkio ir maisto produktų turgavietė – viename iš didžiųjų Lietuvos miestų ar jo regiono centre esanti turgavietė, atrinkta pagal užimtumą, apyvartą ir produktų asortimentą žemės ūkio ir maisto produktų mažmeninių kainų statistiniam tyrimui atlikti.

3.4. Reprezentatyvioji ūkinių gyvūnų ir žemės ūkio produktų turgavietė – vienoje iš didžiųjų Lietuvos apskričių esanti turgavietė, atrinkta ūkinių gyvūnų ir grūdų kainų turgavietėse tyrimui atlikti.

3.5. Reprezentatyvusis žemės ūkio arba maisto produktas (toliau – reprezentatyvusis produktas) – kainų tyrimui atrinktas žemės ūkio arba maisto produktas, kurio vertės arba vartojimo išlaidų jam įsigyti dalis bendrose išlaidose yra didelė, o kainų pokytis – artimas bendrajam produktų kainų pokyčiui. Reprezentatyviusius produktus atrenka duomenų tvarkytojas ir jų sąrašus suderina su LŽŪMPRIŠ valdytoju ir Lietuvos statistikos departamentu.

3.6. Statistinių duomenų tvarkytojas (toliau – duomenų tvarkytojas) – valstybės įmonė Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras.

3.7. Tyrėjas – duomenų tvarkytojo darbuotojas, renkantis statistinius duomenis žemės ūkio ir maisto produktų mažmeninių kainų bei ūkinių gyvūnų kainų statistiniam tyrimui ir atliekantis šį tyrimą.

3.8. Turgavietė (vadinamasis ūkininkų turgelis) (toliau – ūkininkų turgavietė) – teritorijų planavimo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka prekybos veiklai suformuota lauko teritorija, pritaikyta prekybai nuo laikinųjų prekybos įrenginių (prekystalių, vežimėlių), iš automobilių, stoginėse, paviljonuose ir kituose joje pastatytuose statiniuose (įskaitant laikinus), kurioje nuolat arba tam tikromis savaitės dienomis fiziniai ir juridiniai asmenys, sumokėję turgavietės administratoriaus nustatytą mokestį, parduoda žemės ūkio ir maisto produktus, gyvus gyvūnus, miško gėrybes, augalus ir kitas ne maisto prekes.

3.9. Vidutinė mažmeninė žemės ūkio arba maisto produkto kaina turgavietėse (toliau – vidutinė kaina) – vidutinė pasirinkto žemės ūkio arba maisto produkto kainos tam tikru laikotarpiu reikšmė, gaunama skaičiuojant reprezentatyviosiose žemės ūkio ir maisto produktų turgavietėse užregistruotų tų pačių arba panašių žemės ūkio arba maisto produktų vidutinių kainų aritmetinį vidurkį.

3.10. Vidutinė ūkinio gyvūno kaina turgavietėse – vidutinė pasirinkto ūkinio gyvūno kainos tam tikru laikotarpiu reikšmė, gaunama skaičiuojant reprezentatyviosiose ūkinių gyvūnų ir žemės ūkio produktų turgavietėse užregistruotų tų pačių arba panašių ūkinių gyvūnų vidutinių kainų aritmetinį vidurkį.

IV SKYRIUS TEISINIS PAGRINDAS

4. Tyrimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymo 10 ir 12 straipsniai, Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinės sistemos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 3D-156 „Dėl Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“ ir Žemės ūkio ir maisto produktų mažmeninių kainų bei ūkinių gyvūnų kainų statistinio tyrimo taisyklės (toliau – Taisyklės).

V SKYRIUS TAIKOMI KLASIFIKATORIAI

5. Tyrime naudojamas Individualaus vartojimo išlaidų pagal paskirtį klasifikatorius, 1999 m. versija (*Classification of Individual Consumption by Purpose, 1999* – COICOP 1999), paskelbtas Lietuvos statistikos departamento interneto svetainėje osp.stat.gov.lt → Klasifikatoriai.

VI SKYRIUS TIRIAMOJI VISUMA, ELEMENTŲ APRĖPTIS

6. Geografinė tyrimo taikymo aprėptis – Lietuvos 7 daugiausia gyventojų turinčios Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Marijampolės ir Alytaus apskritys, atrinktos siekiant reprezentuoti visą šalį.

7. Tyrimo vietos vienetų aprėptis – ne mažiau kaip po 1 ūkinių gyvūnų, 3 žemės ūkio ir (arba) maisto produktų bei 1 ūkininkų turgavietę (jei yra tyrimo metu veikianti turgavietė), esančias 6 punkte išvardytose apskrityse, kurių užimtumas ir apyvarta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis yra didžiausi.

8. Tiriamųjų produktų aprėptis – produktai, kuriuos vartotojai įsigyja šalies teritorijoje tiesiogiai vartojimo ir ūkinės veiklos poreikiams patenkinti. Atrenkami būtiniausio vartojimo ir kiti reprezentatyvieji produktai, pagal klases:

- 8.1. duona ir grūdų produktai (01.1.1);
- 8.2. mėsa (01.1.2);
- 8.3. žuvis (01.1.3);
- 8.4. pienas, sūris ir kiaušiniai (01.1.4);

8.5. aliejai ir riebalai (01.1.5);

8.6. vaisiai (01.1.6);

8.7. daržovės (01.1.7);

8.8. cukrus, uogienė, medus, šokoladas ir saldumynai (01.1.8);

8.9. prie metodikos 8.1–8.8 papunkčių nepriskirti maisto produktai (01.1.9);

9. Tiriamųjų ūkinių gyvūnų aprėptis – ūkiniai gyvūnai, kuriuos vartotojai įsigyja šalies turgavietėse tiesiogiai ūkinės veiklos ir vartojimo poreikiams patenkinti.

10. Produktų sąrašas kasmet peržiūrimas ir derinamas su LŽŪMPRIS valdytoju ir Lietuvos statistikos departamentu.

11. Tiriamos faktinės mažmeninės produktų bei ūkinių gyvūnų kainos, kuriomis juos įsigyja vartotojai.

12. Surinktų duomenų pagrindu skaičiuojamos vidutinės mažmeninės žemės ūkio ir maisto produktų kainos šalies mastu.

13. Tyrimo periodiškumas – kartas per mėnesį.

VII SKYRIUS TAIKOMI METODAI

14. Tyrimui taikomas tikslinės atrankos metodas.

15. Reprezentatyviųjų turgaviečių atranką vykdo duomenų tvarkytojas, jis yra atsakingas už jų stebėseną, analizę, o esant poreikiui – keitimą.

16. Atrenkant reprezentatyvius ūkinius gyvūnus ir žemės ūkio produktus siekiama, kad jie kuo išsamiau reprezentuotų būtiniausius ūkinius gyvūnus bei žemės ūkio ir maisto produktus, būtų randami visose tiriamose turgavietėse. Duomenų tvarkytojas sudaro, derina su LŽŪMPRIS valdytoju ir Lietuvos statistikos departamentu ir tvirtina reprezentatyviųjų ūkinių gyvūnų ir žemės ūkio produktų sąrašą (toliau – produktų sąrašas) su jų aprašymu, bendrą visoms apskritims ir visoms turgavietėms.

17. Pagal aprašymą tyrėjai atrenka ne mažiau kaip 3 (jei yra galimybė) atskirų žemės ūkio veiklos subjektų (Žemės ūkio ir maisto produktų mažmeninių kainų ir ūkinių gyvūnų kainų registravimo žurnale vartojamas pavadinimas „atvejis“) konkrečius ūkinius gyvūnus bei žemės ūkio ir maisto produktus.

18. Atrinkti produktai ir ūkiniai gyvūnai turi atitikti produkto aprašymus, nurodytus tiriamų ūkinių gyvūnų, žemės ūkio ir maisto produktų turgavietėse, sąrašė.

VIII SKYRIUS

STATISTINIŲ DUOMENŲ ŠALTINIAI, DUOMENŲ SURINKIMAS IR APDOROJIMAS

19. Statistinių duomenų šaltinis – tyrimas. Duomenų tvarkytojas tyrimą atlieka reprezentatyviosiose žemės ūkio ir maisto produktų turgavietėse ir reprezentatyviosiose ūkinių gyvūnų ir žemės ūkio produktų turgavietėse (toliau – reprezentatyviosios turgavietės) pagal duomenų tvarkytojo patvirtintą reprezentatyviųjų ūkinių gyvūnų ir žemės ūkio produktų su jų aprašymu sąrašą, bendrą visoms apskrityms ir visoms turgavietėms, suderintą su LŽŪMPRIS valdytoju ir Lietuvos statistikos departamentu. Tyrimo duomenis tyrėjai registruoja Žemės ūkio ir maisto produktų mažmeninių kainų ir ūkinių gyvūnų kainų registravimo žurnale (Taisyklių 1 priedas). Ūkinių gyvūnų ir žemės ūkio ir maisto produktų kainų, kuriomis žemės ūkio veiklos subjektas parduoda ūkinius gyvūnus (auginti), tyrimui gali būti naudojami ir kiti papildomi informacijos šaltiniai, pvz., specializuoti elektroniniai ir spausdintiniai leidiniai, interneto svetainės ir kiti šaltiniai.

20. Kainos registruojamos einamojo mėnesio pirmąjį ir antrąjį savaitgalį (šeštadienį).

21. Kainos registruojamos metodikos 6 punkte išvardytų apskričių atrinktose turgavietėse:

21.1. kiekvienoje apskrityje, ne mažiau kaip vienoje reprezentatyviojoje ūkinių gyvūnų ir žemės ūkio produktų turgavietėje, duomenis registruojant Žemės ūkio ir maisto produktų mažmeninių kainų ir ūkinių gyvūnų kainų registravimo žurnale (Taisyklių 1 priedas);

21.2. kiekvienoje apskrityje, ne mažiau kaip vienoje reprezentatyviojoje žemės ūkio ir maisto produktų turgavietėje, duomenis registruojant Žemės ūkio ir maisto produktų mažmeninių kainų ir ūkinių gyvūnų kainų registravimo žurnale (Taisyklių 1 priedas).

22. Reprezentatyviosios turgavietės atrenkamos remiantis Lietuvos statistikos departamento generalinio direktoriaus tvirtinama Mažmeninės prekių apyvartos turgavietėse ketvirtinio statistinio tyrimo metodika ir Prekybos turgavietėse statistine ataskaita PR-02 (ketvirtine).

23. Registruodami kainas tyrėjai turi pildyti Žemės ūkio ir maisto produktų mažmeninių kainų ir ūkinių gyvūnų kainų registravimo žurnalą (Taisyklių 1 priedas).

24. Tyrimo metu to paties produkto ar ūkinio gyvūno vidutinei kainai nustatyti reikia registruoti ne mažiau kaip tris toje pačioje turgavietėje parduodamo to paties produkto ar ūkinio gyvūno kainas (jei yra galimybė), atitinkančias nustatytas produkto specifikacijas, tūrio, svorio ir fasuotės aprašymus.

IX SKYRIUS STATISTINIŲ DUOMENŲ KOKYBĖS KONTROLĖ, NEATITIKČIŲ REGISTRAVIMAS

25. Tyrimo statistinių duomenų kokybė užtikrinama vadovaujantis Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2004 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 3D-156 „Dėl Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2018 m. spalio 18 d. įsakymu Nr. 3D-754 „Dėl Valstybės Įmonės Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro administruojamų informacinių sistemų ir registrų tvarkytojų informacijos saugos funkcijų nustatymo“, VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro generalinio direktoriaus 2017 m. kovo 15 d. įsakymu Nr. 1V-54 „Dėl Statistinių duomenų Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos informacinei sistemai teikimo, patikros, tvarkymo, statistinės informacijos rengimo, teikimo Europos Komisijai, Eurostatui bei nacionalinėms institucijoms ir skelbimo procedūros aprašo tvirtinimo“, VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro generalinio direktoriaus 2018 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. 1V-91 „Dėl Oficialiosios statistinės informacijos rengimo rizikos vertinimo metodikos tvirtinimo“ ir Taisyklėmis.

26. Tyrimo ir statistinių duomenų registravimo proceso kokybei užtikrinti turi būti naudojamos šios priemonės:

- 26.1. pritaikytos statistinių duomenų registravimo elektroninės arba popierinės formos;
- 26.2. tyrime konkrečioje turgavietėje turi dalyvauti 2 tyrėjai;
- 26.3. tyrėjai užduočiai atlikti skiriami rotacijos principu.

27. Tyrėjai statistinius duomenis įveda į LŽŪMPRIS duomenų bazę (toliau – DB), naudodami interaktyvią duomenų įvesties sistemą (toliau – IDIS).

28. Statistinių duomenų įvedimas kontroliuojamas naudojant programą, kuri juos įvedant atlieka klaidų paiešką. Tikrinami reikšmių loginiai ryšiai, aritmetinės klaidos, statistiniai duomenys lyginami su ankstesnio laikotarpio statistiniais duomenimis.

29. Tyrėjų grupės vadovas atlieka duomenų įvedimo į DB proceso kokybės stebėseną ir tvirtina tyrimo statistinius duomenis.

30. Kainų registravimo ir duomenų įvedimo į LŽŪMPRIS DB procesų reikšmingos neatitiktys, koregavimo ir prevenciniai veiksmai registruojami Žemės ūkio ir maisto produktų mažmeninių kainų bei ūkinių gyvūnų kainų ir kilmės neatitikčių registravimo žurnale (Taisyklių 3 priedas).

X SKYRIUS STATISTINIŲ DUOMENŲ IR STATISTINĖS INFORMACIJOS KONFIDENCIALUMO UŽTIKRINIMAS

31. Duomenų tvarkytojas užtikrina tyrėjų registruojamų statistinių duomenų konfidencialumą ir vientisumą, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos teisės aktais, Lietuvos standartu LST ISO/IEC 27001, 2017 m. balandžio 20 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) Nr. 2017/1185, kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamentų (ES) Nr. 1307/2013 ir (ES) Nr. 1308/2013 taikymo taisyklės dėl informacijos ir dokumentų teikimo Komisijai ir kuriuo iš dalies keičiami ir panaikinami keli Komisijos reglamentai (OL 2017 L 171, p. 113), VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro generalinio direktoriaus 2014 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. 1V-124 „Dėl valstybės įmonės Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro informacijos saugumo politikos tvirtinimo“ ir kitais ŽŪIKVC dokumentais, reglamentuojančiais informacijos konfidencialumą ir vientisumą.

XI SKYRIUS STATISTINIŲ RODIKLIŲ SKAIČIAVIMO FORMULĖS IR JŲ PAAIŠKINIMAI

32. Remiantis tyrimo statistiniais duomenimis, apskaičiuojamos mažmeninės žemės ūkio ir maisto produktų bei ūkinių gyvūnų vidutinės kainos turgavietėse, taikant aritmetinio vidurkio kainos skaičiavimo metodą.

33. Vidutinė i -tojo produkto ar ūkinio gyvūno kaina turgavietėse $\bar{P}_{LT}^{(i)}$ apskaičiuojama pagal formulę:

$$\bar{P}_{LT}^{(i)} = \frac{1}{m} \cdot \sum_{j=1}^m P_j^{(i)},$$

čia:

$P_j^{(i)}$ – i -jo produkto ar ūkinio gyvūno kaina j -toje turgavietėje tyrimo metu;

m – turgaviečių skaičius tyrimo metu.

XII SKYRIUS NAUDOJAMOS KOMPIUTERIŲ PROGRAMOS

34. Statistiniams duomenims įvesti ir apdoroti naudojama IDIS, sukurta ORACLE RDBVS pagrindu.

XIII SKYRIUS NAUDOTOJAMS PATEIKIAMO REZULTATAI

35. Taisyklių 6.3 papunktyje nustatytų statistinių duomenų pagrindu rengiama statistinė informacija ir analitinės apžvalgos skelbiamos informaciniame portale www.produktukainos.lt, portale www.vic.lt, oficialiajame dvisavaitiniame informaciniame statistiniame leidinyje „Agro RINKA“ ir pusmetiniame leidinyje „Lietuvos žemės ūkis: faktai ir skaičiai“.

XIX SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

36. Kiekvienų metų pabaigoje metodika ir Reprezentatyviųjų žemės ūkio arba maisto produktų bei ūkinių gyvūnų sąrašas peržiūrimas duomenų tvarkytojo, atsižvelgiant į metų tyrimo statistinius duomenis, ir, jeigu būtina, siūlomi pakeitimai.

37. Duomenų tvarkytojas privalo užtikrinti statistinių duomenų konfidencialumą, tvarkyti jų apskaitą ir statistinius duomenis saugoti, kaip nurodyta tyrimą reglamentuojančiuose teisės aktuose.
